

הלכות שבת – קריאת התורה והפטרה

טעם קריאת הפטרה

בדורו של אנטיוכוס, בימי יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו, אסרו על ישראל לקרוא בתורה. עמדו חכמים ותיקנו לקרא בנביאים, בענינים שהם מעין קריאת התורה, ולאחר שבטלה גזרת שמד, לא ביטלו תקנה זו מחמת חביבותא. ואף על פי שהתקנה היתה לקרוא הפטרה בלא קריאת התורה, מכל מקום, לאחר שבטלה הגזרה תיקנו לקרוא הפטרה רק לאחר קריאת התורה, להראות שהתורה חשובה יותר מנביאים, ואם לא קראו בתורה אסור לקרוא את ההפטרה, כדי שלא יחליפו נביאים בתורה.

קריאת התורה למפטיר

כדי להראות שהתורה חשובה מהפטרה, תקנו שהעולה למפטיר יקרא לפני כן בתורה, ומטעם זה קריאת התורה של מפטיר אינה עולה למנין שבועה קרואים שחייבים לקרוא בשבת, כיון שקריאת התורה היא רק מפני כבוד, ומטעם זה מסיימים את כל קריאת הפרשה בשבועה קרואים או יותר, והמפטיר חוזר וקורא שוב כמה פסוקים, ולכן מטעם זה אומרים חצי קדיש מיד לאחר סיום הפרשה לפני המפטיר, כדי להראות את ההבדל בין קריאת התורה של הפרשה לבין הקריאה של המפטיר, וכאשר מוציאים שני ספרים בשבת, כגון שבת ראש חודש או ארבעה פרשיות של שקלים כו', אין צורך שהמפטיר יחזור כמה פסוקים מהפרשה, כיון שכבר קראו בפרשה כל הקרואים, והמפטיר קורא בספר השני של ראש חודש או ארבעה פרשיות.

קדיש כשיש כמה ספרים

נוהגים להגיד קדיש לאחר סיום פרשת השבוע, ולכן אפילו אם יש ספר שני שקוראים בו ראש חודש או ארבע פרשיות, אומרים קדיש לאחר פרשת השבוע לפני המפטיר, אבל כאשר אין הפטרה ומוציאים שני ספרים, כגון בראש חודש שבת הוציאו שני ספרים אחד לקריאת החודש ואחד לחנוכה, ובראשון קראו שלושה בשל ראש חודש ובספר השני קראו בשל חנוכה, אומרים קדיש רק לאחר סיום כל הקרואים.

כשיש שלושה ספרים

והנה בשבת חנוכה הוציאו שלושה ספרים, בראשון קראו פרשת השבוע, בשני של ראש חודש כי הוא תדיר יותר מחנוכה, ובשלישי קראו של חנוכה. והנה המפטיר הוא רק בספר השלישי, לכן העולה לראש חודש יכול להחשב למנין הקרואים, לכן אפשר לקרוא לפרשת שבוע ששה קרואים בלבד, והשביעי יקרא בשל ראש חודש, אבל את הקדיש יש לומר לאחר שני הספרים לפני המפטיר בחנוכה, אבל בכף החיים כתב שיש לומר קדיש גם לאחר קריאת חנוכה מפני חשיבותה, וביביע אומר פוסק שאם קרא שבועה קרואים לפרשת השבוע, יש לומר חצי קדיש גם לאחר קריאת פרשת השבוע.

הנחת הספרים על הבימה

וכשיש שני ספרים אין נוטלים את הספר הראשון להגבהה לפני שמניח את הספר השני על הבימה, להראות שלא מפסיקים לקרוא ולחבב את המצוות, וכשאומר חצי קדיש לאחר הספר השני כשיש שלושה ספרים, יש להניח את הספר השלישי על הבימה כדי שהקדיש יעלה גם עליו, אבל אין צורך להניח את הספר הראשון כיון שכבר קראו בו, ובודאי עליו עולה הקדיש, מכל מקום רבי שמואל סלנט זצ"ל, תיקן בירושלים שיניחו את כל הספרים על הבימה.